

4. SOORTEN TOLKEN

4.1 Tolksorten of -technieken

In het algemeen onderscheiden wij bij het tolken twee basissoorten⁷⁴, namelijk consecutief⁷⁵ (verder CT) en simultaan⁷⁶ (verder ST) tolken. Wij zouden kunnen zeggen dat CT met pauzes verloopt en soms in fragmenten wordt verdeeld, terwijl ST onmiddellijk én zonder pauzes wordt gerealiseerd. Vervolgens wordt er ook verschil gemaakt tussen tolken met of zonder apparatuur en met of zonder het nemen van nota's.

Deze twee basissoorten tolken, CT en ST, worden dan verder verdeeld volgens de toegepaste methode die de tolk tijdens de tolkprestatie hanteert.⁷⁷ Indien er tijdens een bepaalde tolkopdracht zowel CT als ST worden gebruikt, hebben wij het te maken met semiconsecutief tolken. Daarnaast bestaan er ook nog drie andere tolksorten – begeleidingstolken⁷⁸, fluistertolken en het tolken van onderhandelingen.⁷⁹

TOLKSOORTEN OF -TECHNIEKEN
begeleidingstolken
consecutief tolken
fluistertolken
simultaan tolken
het tolken van onderhandelingen

Tab. 2: Vijf tolksorten

Tijdens een tolkprestatie is de tolk tevens ook de spreker die de communicatie tot stand brengt en mensen met elkaar verbindt. Hij moet de intentie van de spreker van de BT vasthouden, de zin van

⁷⁴ Wij kunnen ook wel zeggen dat CT en ST de twee basale tolktechnieken zijn die zich verder verdelen in specifieke varianten volgens de zich voordoende situatie. Maar we zullen in dit boek het begrip *tolksorten* hanteren want sommigen zouden de *tolktechnieken* met de benodigde technische uitrusting, ofwel de apparatuur kunnen verwisselen en dit willen wij voorkomen.

⁷⁵ Consecutief tolken is gelijk aan “navolgend of postsynchroon/nasynchroon tolken”. De tolk gaat aan de slag nadat de spreker is uitgepraat. Eventueel kan er op voorhand worden afgesproken dat de spreker zijn bijdrage in enkele stukken splitst die door de tolk nadien in de DT worden weergegeven.

⁷⁶ Simultaan tolken is gelijk aan “gelijktijdig of synchroon tolken”. De tolk is bezig met tolken, terwijl de spreker aan het spreken is. De tolk loopt slechts enkele seconden achter de spreker. Deze achterstand noemt men *décalage* en wordt gedefiniëerd als “*afstand in de tijd tussen de originele voordracht en het tolken ervan (ook 'ear-voice-span' genoemd)*”. In: <http://www.language-professionals.com/dutch/glossarium.htm> (8. 8. 2007).

⁷⁷ In verband hiermee geeft Pöchhacker (2000:25) een uitgebreid overzicht van verschillende tolksorten die we in de praktijk alsook in de vakliteratuur tegen kunnen komen. Maar ook zijn opsomming “*erhebt keinen Anspruch auf Vollständigkeit.*” (Pöchhacker 2000:24). Zie ook de bijlage nr 30.

⁷⁸ Ook wel verbindingstolken of community interpreting genoemd.

⁷⁹ In: <http://www.language-professionals.com/dutch/glossarium.htm> (8. 8. 2007). Dit kan soms ook wel gesprekstolken worden genoemd.

diens bijdrage weergeven en het liefst het beoogde effect bij het DT-publiek zien te bereiken. De taal is daar het middel voor als ook de onontbeerlijke voorwaarde. Men moet daarbij de geïsoleerde woordenschat vergeten en zich op de boodschap, d.i. het idee concentreren.

Naast de kennis van de BT en de DT en verdere voorwaarden⁸⁰ eist het tolken tevens desbetreffende technische uitrusting⁸¹, oogcontact⁸² en een direct uitzicht op de spreker en terbeschikkingstelling van de achtergrondinformatie. De tolk moet verder constant beroep doen op zijn geheugen dat hij zijn leven lang actief, d.i. getraind moet houden.

De tolk kan beschikken over volgende soorten geheugen a) het langetermijn-geheugen wat hem een opsomming kan geven van alles wat hij tot dan toe heeft geleerd, b) kortetermijn-geheugen waardoor hij zich de tekst, d.i. het gesprokene kan herinneren en c) operatief geheugen wat gelijk is aan het onmiddellijk opkomen van equivalenten.

Tijdens het actieve luisteren naar het gesprokene wordt het gehoorde direct geanalyseerd. Men zoekt naar de logica en samenhang en men is in staat om uiteindelijk tot een synthese over te gaan. Men moet inhoudelijk getrouw en duidelijk spreken en de tolk mag nooit een al aangesneden idee onvoltooid laten.

Niet enkel de inhoudelijke maar ook de formele duidelijkheid zoals de juiste intonatie, stemmodulatie en goede articulatie waarvan het vertrouwen van de luisteraars in de tolk afhankelijk is, zijn een voorwaarde voor een succesvolle vertolking. De studenten kunnen dit trainen met behulp van geschikte oefeningen die het fonetische en spreekvaardigheidbevorderende oefeningen zoals voordracht, leren hardop en duidelijk voorlezen en praten in de BT en de DT voor het publiek. Het is normaal dat men geneigd is om in de vreemde taal zachter te praten dan in de moedertaal – vandaar dat de training ook dit aspect moet beogen.

4.2 A-, B- en C-talen

Naast de gehanteerde tolksoort is voor de opdrachtgever beslissend welke taal of talen de tolk beheerst en op welk niveau. Hierin verschilt de vraag en aanbod nogal in het westen en oosten⁸³. In het buitenland ten westen van de Tsjechische Republiek zoekt men vaak mensen met C-talen, in Tsjechië is er meestal meer vraag naar tolken met B-talen-kennis die onder meer in aanmerking kunnen komen voor het tolkwerk in de Europese instellingen waar ze geacht worden om pivotcabines⁸⁴ te vormen.

⁸⁰ Zie het hfst. 6.

⁸¹ Voor meer info omtrent de technische uitrusting zie de bijlage nr 13. Vergl. ook met het hfst. 7.1.3 en 7.1.5.

⁸² Men moet de spreker kunnen zien. Maar zoals Bauwens (1988:6) zegt, kunnen sommige tolken voorrang geven aan gesloten ogen "om hun concentratie te vergroten".

⁸³ We concentreren ons op Europa, dus we bedoelen hiermee de verschillen tussen West- en Oost-Europa.

⁸⁴ **Pivot**, in het Tsjechisch *pilotáž*, komt aan de beurt tijdens conferentietolken in de cabines wanneer sprekers meer talen toepassen. Een pivottaal, ook wel de spiltaal, is in een dergelijke situatie voor een bepaald ogenblik zo te zeggen de leidende taal die de tolken in de cabine beheersen en via deze zijn ze in staat de door hen niet gekende door de spreker gehanteerde taal te tolken. Als er dus een Hongaars sprekende delegaat is, wordt deze

In Midden- en Oost-Europa tolkt men in A- en B-talen wat van de tolk een zekere biculture dimensie eist; hij moet namelijk de BC als ook de DC onder de knie hebben. Men tolkt uit A- in de B-talen voor de klanten en dit geldt ook voor de tolken/collega's in de cabines voor wie het getolkte in de C-taal verschijnt wat zij verder in hun A-taal weergeven.

De EU-markt verlangt ook tolken uit de A-taal in de B-talen voor de finale klant waarbij de anderen de in hun moedertaal getolkte uitspraak overnemen en deze verder tolken wat wij als multiculturele dimensie kunnen beschouwen.

Als wij het over de A-, B- en C-talen hebben, dan bedoelen wij de talenkennis van de tolk zoals de AIIC⁸⁵ deze definiëert. De AIIC maakt vooral verschil tussen de zgn. actieve talen en passieve talen. Onder actieve talen begrijpt men talen die men actief kan gebruiken; voor de tolk is het zo'n taal waarnaar hij kan tolken, ook al is het niet zijn moedertaal.

*"An active language is a language the interpreters speak that delegates can listen to."*⁸⁶

Passieve talen zijn daarentegen zulke talen die men goed begrijpt maar waaruit men tolkt in de moedertaal.

*"A passive language is a language the interpreters understand that is spoken by the delegates."*⁸⁷

bijv. in het Tsjechisch getolkt en alle cabines die de optie Hongaars niet hebben en dus niet rechtstreeks kunnen tolken, zullen zich van de Tsjechische vertolking bedienen en op die manier verder in hun talen tolken.

In West-Europa wordt er tijdens tolken de zgn. **retour** gebruikt wat gelijk is aan eenrichtingstolken. In de praktijk betekent het dat de tolk uit de door hem beheerste talen uitsluitend in zijn moedertaal tolkt. De enige uitzondering zijn de minder verspreide talen. Als er bijv. een Tsjech aan het praten is, zwijgt de Tsjechische cabine niet, maar tolkt in zijn actieve taal, bijv. Duits zodat de overige cabines die het Tsjechisch niet kennen, het via het Duits kunnen tolken.

Ook **relay** is vooral in West-Europa van toepassing en minder in de Midden-Europese regio. Relay valt te vergelijken met de pivot maar er is wel een verschil – de relay maakt het mogelijk dat er tijdens een conferentie uit meer talen tegelijkertijd kan worden getolkt. In de praktijk zal dus de Fin bijv. een Tsjechische spreker via het Hongaars en de Ier via het Deens tolken.

⁸⁵ AIIC is afkorting voor The International Association of Conference Interpreters. Meer informatie zie de bijlage nr 3.

⁸⁶ Zie http://ec.europa.eu/comm/scic/interpreting/tech_regime_en.htm (7. 7. 2006). De Tsjechische definitie zegt dat "*Aktivní jazyk, někdy označovaný jako jazyk B: jazyk, který tlumočník nebo překladatel ovládá natolik, že může pracovat (tlumočit anebo překládat) z něj i do něj.*" "De actieve taal, soms als de B-taal genoemd: een taal die de tolk of vertaler in zoverre beheerst dat hij vanuit, als ook naar deze taal kan werken (tolken of vertalen)." In: http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=15 (7. 10. 2007).

⁸⁷ Zie http://ec.europa.eu/comm/scic/interpreting/tech_regime_en.htm (7. 7. 2006). De Tsjechische definitie zegt dat "*Pasivní jazyk někdy označovaný jako jazyk C: jazyk, kterému tlumočník nebo překladatel natolik rozumí, že může pracovat z něj, ale nikoli do něj.*" "De passieve taal, soms als de C-taal genoemd: een taal die de tolk of vertaler in zoverre begrijpt dat hij vanuit deze taal kan werken, maar niet naar deze taal." In: http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=15 (7. 10. 2007).

4.2.1 Definities van A-, B- en C-talen door AIIC⁸⁸

De AIIC definiëert de A-, B- en C-talen als volgt:

“A: The interpreter's native language (or another language strictly equivalent to a native language), into which the interpreter works from all her or his other languages in both modes of interpretation, simultaneous and consecutive. All members must have at least one 'A' language but may have more than one.”

“B: A language other than the interpreter's native language, of which she or he has a perfect command and into which she or he works from one or more of her or his other languages. Some interpreters work into a 'B' language in only one of the two modes of interpretation.”

“C: Languages, of which the interpreter has a complete understanding and from which she or he works.”

4.3 Consecutief tolken

Bauwens karakteriseert het consecutief tolken als

“het weergeven van een tekst in zijn geheel (in principe, maar ook soms geresumeerd, op aanvraag) in de doeltaal. Hiervoor doet de tolk een beroep op notities.”⁸⁹

Als de tolk consecutief aan de slag gaat, wil dat zeggen dat hij het gehoorde in stukken tolkt in de pauzes die er door de spreker daarvoor ingelast worden. Soms moet de tolk zich zeer assertief gedragen en de spreker als het ware onderbreken indien de afspraak tussen de beide partijen was, dat er per stuk (alinea, gedachtenwisseling, e.a.) moet worden getolkt, wat meestal het geval is in de Midden-Europese regio. Voor mensen uit deze regio is het vaak onaangenaam om zo lang naar een volkomen vreemde taal te luisteren en daarom verwacht men er vaker “onderbrekingen” die de tolk gaat invullen. Indien men in het Westen het consecutief tolken verkiest, wordt er van de tolk verwacht dat hij tot 10 minuten lange redevoeringen in staat is navolgend te tolken. Het is vanzelfsprekend dat er zowel in het Westen alsook in het Oosten, ook de vertolking van de eventuele vragen wordt

⁸⁸ Zie http://ec.europa.eu/comm/scic/interpreting/tech_combination_en.htm (7. 7. 2006). Voor meer informatie over de AIIC, d.i. International Association of Conference Interpreters of Professional Conference Interpreters Worldwide zie de bijlage nr. xy., p. xy of <http://www.aiic.net/> (7. 10. 2007).

⁸⁹ Bauwens, Daniel, *Richtlijnen bij het consecutief tolken*. In: *De taalkundige / Le Linguiste*, Brussel 1988/4, Jg., XXXIV, p. 4. De AIIC definieert het als volgt: *“The interpreter providing consecutive interpretation sits at the same table with the delegates or at the speaker's platform and interprets a speech into the target language after the speaker speaks. The length of the speeches varies. For this purpose the interpreter may take notes (see note-taking).”* In: <http://www.aiic.net/glossary/default.cfm?ID=103> (7. 10. 2007).

verwacht die de toehoorders aan de spreker stellen⁹⁰. Ook de reacties van de spreker op de gestelde vragen worden getolkt.

Consecutief tolken valt verder te verdelen in volgende groepen⁹¹:

CONSECUTIEF TOLKEN	
CT met notities	KT s notací
CT zonder notities	KT bez notace
gesummariseerd (samenvattend, geresumeerd) CT	sumarizované KT
CT met pauzes	přerušované KT
CT zonder pauzes	nepřerušované KT
CT in één richting	jednosměrné KT
CT in beide richtingen	obousměrné KT
CT met apparatuur	kabinové KT

Tab. 3: Types consecutief tolken

Hoewel er in West-Europa voorrang wordt gegeven aan het ST, maakt het CT toch een essentieel onderdeel van elke serieuze tolkopleiding uit en moet zelfs de tolk die zich op het ST specialiseert ook wel redelijk het CT beheersen. Naar Tsjechische maatstaven spreekt men in verband met het CT over de zgn. “vysoká konsekutiva” wat door de JTP⁹² als volgt wordt gedefinieerd:

“Consecutief conferentietolken ofwel de hoge consecutief: d.i. navolgend tolken. Het gaat om een soort conferentietolken, gebruikt tijdens openbare toespraken indien er de nodige tolktechniek niet ter beschikking staat. De spreker brengt telkens een langer stuk van zijn toespraak uit, wat zelfs enkele minuten kan duren, terwijl de tolk met behulp van de tolknotatie noteert en begint te tolken pas nadat de spreker een pauze maakt.”⁹³

Met andere woorden deze soort tolken is de koningin van het tolken als zodanig. Hoewel men op elk moment de allerbeste prestatie van de tolk verwacht, is er een wezenlijk verschil in het beoordelen van

⁹⁰ Vergl. ook met http://www.mondo-services.com/uploads/media/MondoServices_NL.pdf (7. 10. 2007).

⁹¹ We vinden het van belang om naast de Nederlandse benamingen ook wel de Tsjechische aan te geven. Zie ook Slouková (1984:29-58).

⁹² JTP is de afkorting van Jednota tlumočnicků a překladatelů, d.i. Vereniging van Tolken en Vertalers. Deze organisatie is werkzaam in Tsjechië.

⁹³ “Tlumočení konferenční konsekutivní neboli vysoká konsekutiva: tj. tlumočení následné. Jedná se o typ konferenčního tlumočení používaný při veřejných vystoupeních, pokud není k dispozici tlumočnická technika. Řečník pronese vždy delší úsek proslovu, i několik minut, během něhož si tlumočnický píše poznámky formou tlumočnického zápisu a začne tlumočit až poté, co se řečník odmlčí.”

In: http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=15 (11. 7. 2006).

het CT en het ST. Omdat het ST gelijktijdig plaatsvindt, is men eerder geneigd om het wat milder te beoordelen. De tolk die consecutief tolkt, moet niet alleen alle informatie in zijn geheugen prenten, maar hij moet deze ook in een perfecte DT weten te weergeven. Dus inhoudelijke, stilistische en grammaticale fouten worden tijdens het CT zeker niet getolereerd. Ook tijdens het ST worden dergelijke fouten moeilijk aanvaard maar in de beoordeling is men gewoon iets milder. Voor beide soorten tolken geldt als stelregel dat de tolk alle mogelijke fouten probeert te vermijden.

4.4 *Simultaan tolken*

"Simultaan tolken is de onmiddellijke weergave van de taal van de spreker in de taal van de toehoorder". Bauwens (1988:4)

Simultaan tolken wordt gekarakteriseerd door een synchrone weergave. Het is verbonden aan trainen van slagvaardigheid van uitdrukkingsvermogen in de BT en de DT onder maximale tijdnood. De studenten moeten een onmiddellijke reactie op een auditieve impuls oefenen en ontwikkelen. In de praktijk betekent dit dat de aandacht van de tolk is opgesplitst; de tolk concentreert zich tegelijkertijd op het luisteren naar de spreker, begrijpen van de boodschap en op het bijna onmiddellijk weergeven ervan in de DT. Ook hier geldt dat men zich op het idee moet focussen en niet op het enkele woord.

Het ST is zo moeilijk wegens de afzonderlijke bovengenoemde parallel lopende bezigheden. Tijdens een snelle vertolking beïnvloedt de BT bij het ST makkelijker de DT⁹⁴. De aspirant-tolk kan zijn snelle vertolkingsvermogen oefenen, maar dit gebeurt bij voorkeur in een context en niet door het tolken van geïsoleerde uitdrukkingen.

Het is wel van belang dat de tolk sommige automatismen, d.z. geautomatiseerde weergave van bepaalde termen, uitdrukkingen, afkortingen, benamingen van organisaties, internationale documenten, tweelingsformules, vaak voorkomende formules of spreekwoorden onder de knie heeft zodat hij altijd en onder alle omstandigheden zonder na te denken kan hanteren.

Bijv.:	(1)	naamloze vennootschap	(Nederlands)
	(1a)	akciová společnost	(Tsjechisch)
	(2)	Beloofd is beloofd.	(Nederlands)
	(2a)	Slib je slib.	(Tsjechisch)
	(3)	de GSM	(Nederlands)
	(3a)	mobilní telefon	(Tsjechisch)
	(3b)	mobil	(Tsjechisch)

⁹⁴ Vergl. bijv. met het hfst. 9.16.

- (4) **Universele Verklaring van de Rechten van de Mens**⁹⁵ (Nederlands)
- (4a) Všeobecná deklarace lidských⁹⁶ práv (Tsjechisch)
- (4b) Universal Declaration of Human Rights⁹⁷ (Engels)
-
- (5) **vast en zeker** (Nederlands)
- (5a) určitě (Tsjechisch)
- (5b) zcela jistě (Tsjechisch)
-
- (6) **Goeie middag, beste luisteraars!** (Nederlands)
- (6a) Dobrý den, vážení posluchači! (Tsjechisch)
-
- (7) **water naar de zee dragen** (Nederlands)
- (7a) nosit dříví do lesa (Tsjechisch)
- (7b) to carry coal to Newcastle (Engels)

Dergelijke automatismen, automatische prefabricaten, sparen de tolk energie en tijd. Verder moet de tolk in zijn eigen belang aandacht besteden aan formules die typisch zijn voor bepaalde soorten teksten of gelegenheden.

- Bijv.: (1) **Is de heer Vleesschouwer bereikbaar?** (Nederlands)
- (1a) Mohu mluvit s panem Vleesschouwerem? (Tsjechisch)
- (1b) Je tam někde pan Vleesschouwer? (Tsjechisch)
-
- (2) **Tot slot wil ik nog opmerken [...]**⁹⁸ (Nederlands)
- (2a) Závěrem bych chtěl(a) ještě podotknout [...] (Tsjechisch)
- (2b) Na závěr bych ještě dodal(a) [...] (Tsjechisch)
-
- (3) **Het staat als een paal boven** (Nederlands)

⁹⁵ Zie <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/dut.htm> (2. 8. 2006).

⁹⁶ Zie <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/czc.htm> (2. 8. 2006).

⁹⁷ Zie <http://www.unhchr.ch/udhr/lang/eng.htm> (2. 8. 2006).

⁹⁸ Baalen, Christine van, *Taal in zaken. Zakelijk Nederlands voor anderstaligen*. Utrecht: Nederlands Centrum Buitenlanders, 2003, p. 232.

- water dat [...]*⁹⁹
(3a)	Je nad slunce jasnější, že [...]	(Tsjechisch)
(3b)	Je víc než zřejmé, že [...]	(Tsjechisch)
(4)	<i>Het hoeft geen betoog [...]</i> ¹⁰⁰	(Nederlands)
(4a)	Netřeba zdůrazňovat [...]	(Tsjechisch)
(4b)	Je samozřejmé [...]	(Tsjechisch)
(5)	<i>[...] dat zult u niet kunnen ontkennen!</i> ¹⁰¹	(Nederlands)
(5a)	[...] to nemůžete popřít!	(Tsjechisch)
(5b)	[...] to nepopřete!	(Tsjechisch)

Bij zulke uitdrukkingen bestaat er meestal potentiële multi-equivalentie, d.i. er zijn meer mogelijkheden om deze in de DT weer te geven, maar het valt aan te raden om in de training telkens meer varianten te verzinnen voor één formule, want soms zijn deze formules van toepassing, wanneer de tolk in moeilijkheden raakt en door “geautomatiseerde” beheersing ervan kan hij zich redden. Daartoe horen ook woorden die in de redevoering betrekkingen aangeven. Van Baalen (2003: 164-166) spreekt in dit verband over de zgn. signaalwoorden.

“Zij [signaalwoorden] hebben als het ware een signaalfunctie in zinnen en in teksten die de structuur van en het verband in zinnen en teksten verduidelijkt.” Van Baalen (2003:164)

Van Baalen onderscheidt een dertiental categorieën signaalwoorden die we in de bijlage overnemen en waaraan we de Tsjechische equivalenten toevoegen.¹⁰²

De prestatie van de tolk hangt af van de akoestische voorwaarden en van de persoon van de spreker. De simultane vertolking wordt tevens beïnvloed door het spreektempo van de spreker. Ook al is het ST gelijk aan gelijktijdig tolken toch moet men daarbij telkens met een *décalage*¹⁰³ rekenen die per tolk, spreker en opdracht verschilt. In het algemeen is de *décalage* een soort vertraging van de tolk ten opzichte van de spreker. Eerst moet de spreker iets gezegd hebben om het te kunnen tolken. De *décalage* bedraagt van 2-3 seconden tot 10 seconden¹⁰⁴.

⁹⁹ Baalen (2003:172).

¹⁰⁰ Baalen (2003:172).

¹⁰¹ Baalen (2003:172).

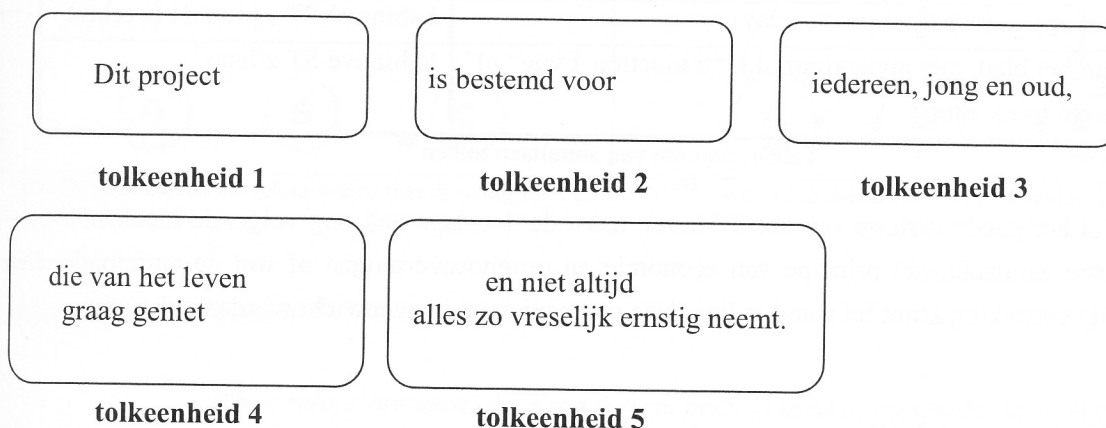
¹⁰² Zie de bijlage nr 5.

¹⁰³ *Décalage* (lett. verschuiving) is in het Tsjechisch gelijk aan “posuv”.

¹⁰⁴ Janovcová, Eva, Hromečková, D., *Audiorální program pro simultánní tlumočení*. Praha: SPN, 1982, p. 9.

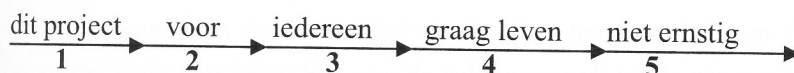
Elk zin (d.i. boodschap, idee) kan verdeeld worden in enkele tolkeenheden¹⁰⁵ waaronder wij een zelfstandige en een zelfstandig te weergeven informatie kunnen begrijpen. Hoeveel eenheden er per prestatie zijn en hoe lang ze zullen zijn, hangt van de taalcombinatie af waarin de tolk werkt. De tolk kan beginnen te tolken zodra hij één tolkeenheid hoort¹⁰⁶, d.w.z. als hij iets hoort wat zelfstandig in de DT kan staan en mag worden ge verbaliseerd zonder problemen of misverstanden te veroorzaken bij de luisteraars.

Bijv.: *“Dit project is bestemd voor iedereen, jong en oud, die van het leven graag geniet en niet altijd alles zo vreselijk ernstig neemt.”*

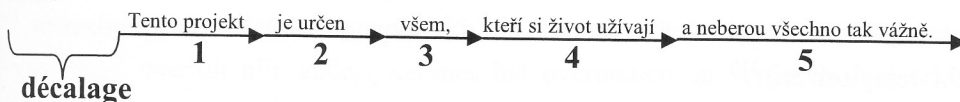

Afb. 8: Verdelen van het gehoorde in tolkeenheden

spreker:

tolk:

Afb. 9: Décalage tijdens het simultaan tolken

Sommigen laten zich aan het begin van hun tolkcarrière veel en graag door het CT beïnvloeden. Zij blijven namelijk te lang wachten vooraleer zij met het tolken beginnen. Slechts geroutineerde tolken kunnen zich veroorloven om “lang” te wachten; de studenten zouden daarentegen moeten worden aangemoedigd of ertoe worden geleid om op tijd ermee te beginnen. Vooral de beginfase van het aanleren van het ST is moeilijk. Men moet überhaupt leren beginnen te spreken als iemand anders bezig is te spreken. Het is extra moeilijk omdat er in Tsjechië van kinds af aan wordt gezegd dat het ongeleefd is om iemand in de rede te vallen. De studenten zijn geneigd om het zo veel mogelijk uit te stellen wat bij het ST natuurlijk hindert. De studenten moeten in deze fase een extra

¹⁰⁵ Slouková (1984:41-42) praat in dit verband over segmenten. Gemiddeld kan de mens 7 ± 2 segmenten onthouden.

¹⁰⁶ Bauwens (1988:5) raadt in dit verband om eerst een halve zin te beluisteren en pas daarna aan de slag te gaan met het ST.

ondersteuning krijgen want ze moeten wennen aan de mix van hun eigen stem met die van de spreker. Shadowing¹⁰⁷, d.i. het simultane parallel herhalen van een gehoorde orale tekst van allerlei thema's, tempo's en stemsoorten, kan hierbij deels helpen en dit zowel in de BT als in de DT.

Ook het ST kent meerdere types zoals de tabel hieronder laat zien.

SIMULTAAN TOLKEN	
ST zonder apparatuur, d.i. chuchotage. Slechts voor 2-3 klanten	ST bez techniky, tj. Šušotáž
ST met apparatuur	kabinové ST
ST met apparatuur (met pivot, relay)	kabinové ST s pilotáží (s relay)
ST van het blad, met apparatuur, d.i. "traduction à vue" of "on sight translation"	kabinové ST z listu

Tab. 4: Soorten van simultaan tolken¹⁰⁸

Tot het goede verloop van het ST horen naast de décalage ook nog volgende mechanismen – de gesplitste aandacht, het principe van economie en prognosevermogen of wel de anticipatie. Een succesvolle vertolking komt tot stand indien deze mechanismen in evenwicht worden gehouden.

4.5 Semiconsecutief tolken

Het semiconsecutief tolken is de combinatie van het CT en het ST. Het werd in de vooroorlogse Verenigde Naties gebruikt en als zodanig werd het tot de voorloper van het cabinetolken.¹⁰⁹

4.6 Soorten tolken volgens het gekozen taalregime

We onderscheiden het rechtstreekse of directe tolken (d.i. retour-tolken), het pivot-tolken en het diagonaal-tolken (d.i. relay-tolken).¹¹⁰

4.6.1 Het directe tolken

Het directe tolken, dat in het bijzonder in West-Europa frequent wordt beoefend, vertrekt vanuit het standpunt dat de tolk uit de vreemde taal en/of talen die hij beheerst werkt naar zijn moedertaal. In de praktijk worden alle talen van de sprekers onmiddellijk in de DT getolkt. Dit is vooral mogelijk indien wij te maken hebben met het reduced symetric taalregime – alle talen van de

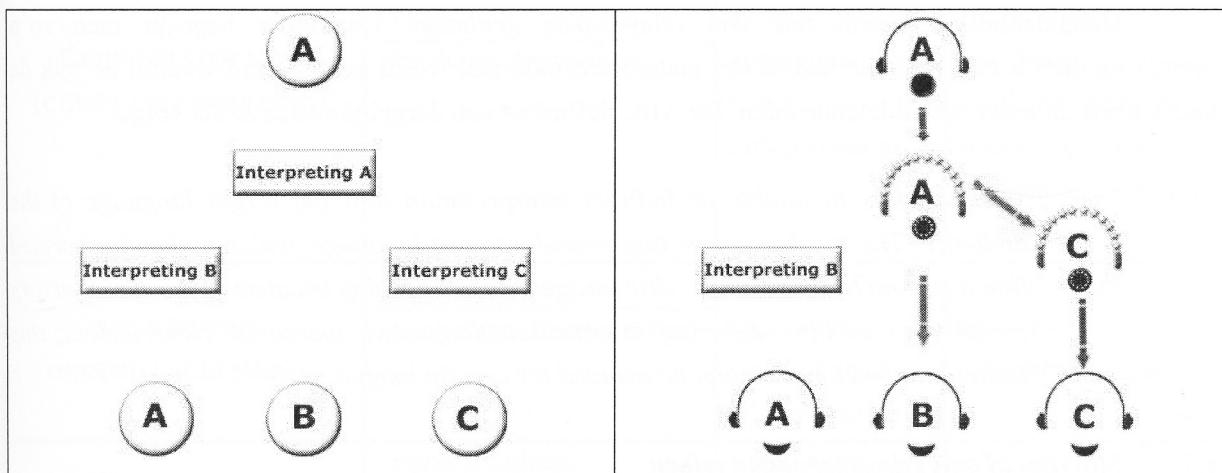
¹⁰⁷ Shadowing is gelijk aan schakering, in het Tsjechisch "stínování".

¹⁰⁸ We vinden het van belang om naast de Nederlandse benamingen ook wel de Tsjechische aan te geven. Zie ook Slouková (1984:29-58).

¹⁰⁹ Zie Slouková (1984:56-57).

¹¹⁰ Vergl. Slouková (1984:57-58).

sprekers worden rechtstreeks getolkt maar het aantal door de sprekers gehanteerde talen is meestal beperkt. Het directe tolken wordt ook het retour-tolken¹¹¹ genoemd.

Afb. 10: Schema van het retour-tolken (beschrijving van de situatie)¹¹² Afb. 11: Schema van het retour-tolken (in actie)¹¹³

4.6.2 Het pivot-tolken¹¹⁴

“When relays are used, the French term pivot is used to designate the interpreter who interprets not only for those listening to his/her target language, but also for the other interpreters who take the relay. The pivot's role is even more demanding since he/she knows that colleagues are entirely dependent on the quality of his/her work.”¹¹⁵

Als men in de praktijk het pivot-tolken hanteert, betekent het dat men via een derde, d.w.z. een bemiddelende taal tolkt. Een van de cabines wordt tot de pivot-cabine gekozen. Deze is van essentieel belang indien er tijdens een zitting naast de officiële voertalen een andere taal wordt gesproken. De pivot-cabine tolkt deze andere voertaal in de taal van het de zitting organiserende land of in een wereldtaal waaruit alle andere cabines het overnemen en verder in hun talen kunnen tolken. Een dergelijke situatie eist van de pivot-cabine een uitstekende prestatie want het door haar geleverde werk, haar vertolking, beïnvloedt wezenlijk de kwaliteit van de vertolking in de overige cabines.

¹¹¹ Vergl. de voetnoot nr 84.

¹¹² Overgenomen van http://ec.europa.eu/comm/scic/interpreting/tech_retour_en.htm (7. 7. 2006).

¹¹³ Overgenomen van http://ec.europa.eu/comm/scic/interpreting/tech_retour_en.htm (7. 7. 2006).

¹¹⁴ Vergl. de voetnoot nr 84.

¹¹⁵ Zie <http://www.aiic.net/glossary/default.cfm?ID=73&letter=P> (7. 10. 2007).

4.6.3 Het diagonaaltolken¹¹⁶

Diagonaaltolken wordt ook wel relay-tolken genoemd. Daaronder begrijpt men zo'n vertolking die uit een vreemde taal in een andere vreemde taal wordt gerealiseerd waarbij de tolk de keuze heeft uit meer bemiddelende talen. De AIIC definieert een dergelijke situatie als volgt:

*"Relay refers to double or indirect interpretation into the target language of the audience. The speaker is first interpreted into one language, which is then interpreted into a second language. AIIC discourages the use of relay because of the risk of errors creeping in as the number of intermediate languages increases. Nevertheless, this technique sometimes cannot be avoided for certain languages."*¹¹⁷

4.7 Situatie- of omgevingsgebonden tolken

In de tabel hieronder vindt men een overzicht van de omgeving- of situatiegebonden soorten tolken. Wij geven ook telkens aan hoe de gehanteerde techniek verandert naargelang een bepaalde tolkprestatie en wanneer deze van toepassing kan zijn. De voorbeelden uit de praktijk zullen natuurlijk per tolk en zijn eigen ervaring variëren, maar toch hopen wij dat de lezer daardoor een beter idee te geven van het vak.

SOORTEN TOLKEN			voorbeeld uit de praktijk
omgeving- of situatiegebonden	techniekgebonden		
CONFERENTIETOLKEN	consecutief	<ul style="list-style-type: none"> • cabinetolken (= met apparatuur) • met notitiesysteem 	<ul style="list-style-type: none"> • wetenschappelijke conferenties of congressen • tolken voor en in de Europese instellingen
	simultaan		
	retour, relay, pivot		
LIAISON INTERPRETING (VERBINDINGSTOLKEN)	consecutief	<ul style="list-style-type: none"> • met of zonder notitiesysteem • zonder apparatuur 	<ul style="list-style-type: none"> • voor kleinere groepen
	chuchotage (fluisertolken)		
BEGELEIDINGSTOLKEN (INFORMATIEF TOLKEN)	consecutief	<ul style="list-style-type: none"> • met of zonder notitiesysteem 	<ul style="list-style-type: none"> • tolken en gidsen en mensen begeleiden
	chuchotage (fluisertolken)		
COMMUNITY INTERPRETING	consecutief	<ul style="list-style-type: none"> • zonder apparatuur • met of zonder 	<ul style="list-style-type: none"> • tolken voor azielzoekers
	chuchotage (fluisertolken)		

¹¹⁶ Vergl. de voetnoot nr 84.

¹¹⁷ Zie <http://www.aiic.net/glossary/default.cfm?ID=79&letter=D> (7. 10. 2007).

(SOCIAAL TOLKEN)		notitiesysteem	
GERECHTSTOLKEN (COURT INTERPRETING)	consecutief	<ul style="list-style-type: none"> • zonder apparatuur • met notitiesysteem 	<ul style="list-style-type: none"> • tolken voor de rechtbank • tolken tijdens het trouwceremonie • tolken bij de notaris, bij de politie
	simultaan/chuchotage		
TOLKEN VAN ONDERHANDELINGEN	consecutief	<ul style="list-style-type: none"> • zonder apparatuur • met of zonder notitiesysteem 	<ul style="list-style-type: none"> • tolken tijdens handels- onderhandelingen
	chuchotage (fluisertolken)		
TOLKEN IN DE MEDIA	vooral simultaan	<ul style="list-style-type: none"> • met apparatuur • met of zonder notitiesysteem 	<ul style="list-style-type: none"> • een satellietuitzending • talk-shows, discussies
	soms ook consecutief of chuchotage		

Tab. 5: Verschillende soorten tolken verdeeld volgens de gebruikte techniek en volgens de omgeving

Volgens de situatie of omgeving waarin het tolkprocedé zich afspeelt, onderscheiden we zes soorten tolken: conferentietolken, liaison interpretatie (of wel verbindingstolken/ begeleidingstolken), community interpretatie, gerechtstolken en tolken van onderhandelingen. In de volgende hoofdstukken zullen we één voor één op iedere soort dieper ingaan.

4.7.1 Conferentietolken¹¹⁸

Conferentietolken zijn tolken die vooral aan de slag gaan tijdens officiële internationale vergaderingen. Zij hoeven niet enkel en alleen voor het Europees Parlement of in de Europese Commissie te werken. Op conferentietolken wordt beroep gedaan tijdens verschillende gelegenheden, indien belangrijke beslissingen van economische, politieke of wetenschappelijke aard zijn genomen die getolkt moeten worden. De tolk komt dus altijd op het internationale terrein (er zijn altijd op zijn minst twee nationaliteiten vertegenwoordigd) terecht, of zij het tolken voor multinationals, vakbonden, internationale verenigingen en federaties of autoriteiten van het land¹¹⁹.

Een conferentietolk die voor de Europese instellingen of in West-Europese landen werkt, tolkt simultaan terwijl in Tsjechië en in de Midden-Europese regio daaronder de moeilijkste vorm van het CT wordt begrepen, namelijk – de tolk wacht vooraleer de spreker is helemaal uitgepraat, wat soms enkele minuten kan duren en pas dan begint hij met de vertolking waarbij hij zich aan de gebruikelijke

¹¹⁸ In de praktijk komen wij wel eens ook de benaming “congréstolken” tegen.

¹¹⁹ Zie http://lho.lessius.eu/vt/vt_conferentietolken.htm (8. 10. 2007).

regels voor het tolken houdt. Hij maakt daarbij gebruik van apparatuur (hij werkt uit de tolkcabine) en van het notitiesysteem.¹²⁰

De tolk geeft het gehoorde niet alleen linguïstisch gezien correct door maar als conferentietolk moet hij ook op de hoogte zijn van het besproken onderwerp. Dit vermogen is zeer sterk afhankelijk van het voorbereidingswerk van de tolk voor een dergelijke conferentieopdracht.

Tot deze categorie tolken hoort ook het satellietconferentietolken¹²¹ waar hetzelfde van toepassing is als bij het conferentietolken, op een feit na: de tolk bevindt zich in een ander werelddeel dan waar de conferentie wordt gehouden en moet zich slechts van een door de techniek overgedragen beeld en geluid bedienen. Vaak is er tevens het tijdsverschil tussen de plaats waar de conferentie plaatsvindt en de actuele werkplek van de tolk wat voor extra stress en vermoeidheid zorgt.

4.7.2 *Liaison interpreting (verbindingstolken)*¹²²

*“Consecutief tolken, de gewone consecutief oftewel liaison: is ook navolgend tolken maar niet conferentietolken. In tegenstelling tot de hoge consecutief wacht de tolk niet af tot de spreker een lang stuk van gedachten voltooit, maar hij tolkt zin per zin. Dit is de gebruikelijk manier om te tolken tijdens vergaderingen of behandelingen rond de tafel.”*¹²³

Tijdens het verbindingstolken wordt door de tolk de communicatie tussen twee partijen (twee personen of kleine groepen) tot stand gebracht waarbij elke partij een andere taal spreekt. De tolk beheerst deze talen uitstekend en werkt uit en naar deze beide talen. Deze vorm van tolken komt het meest voor tijdens onderhandelingen tussen 4-5 personen en minder of tijdens een bezoek van maximum 1-3 personen aan het buitenland.¹²⁴

Als de tolk aan verbindingstolken doet, betekent het dit hij consecutief of fluisterend werkt. Indien er in de groep van zijn klanten mensen zijn die de te tolken taal wel beheersen, zal de tolk fluistertechniek of wel het chuchotage hanteren. Dat wil zeggen dat de tolk links achter of naast zijn klant gaat zitten en gelijktijdig met het gesproken in zijn oor fluistert wat er wordt gezegd. Chuchotage is niet alleen extra vermoeiend door de intensiteit waardoor de tolk net als bij het ST na maximaal 30 minuten moet worden vervangen of er moet worden gepauseerd, het fluisteren is extra vermoeiend

¹²⁰ Zie het hfst. 4.3. I.v.m. het verloop van deze soort tolken, het gedrag, strategiën, fouten e.a. zie de overige hoofdstukken van dit proefschrift. Vergl. ook <http://www.aiic.net/ViewPage.cfm/page2291> (8. 10. 2007).

¹²¹ Vergl. Heynold, Christian, *Satelliten-Konferenzdolmetschen*. In: Snell-Hornby Mary e.a., *Handbuch Translation*. Tübingen: Stauffenburg-Verl. 1998, p. 324-326.

¹²² Zie ook het hfst. 4.7.6.

¹²³ “**Tlumočení konsekutivní**, běžná konsekutiva neboli **liaison**: je rovněž tlumočení následné, ale nikoli konferenční. Na rozdíl od vysoké konsekutivy tlumočnick nečeká, až řečník dokončí dlouhý myšlenkový úsek, a tlumočí po větách. Je to běžný způsob tlumočení jednání u stolu.” Overgenomen van http://www.jtpunion.org/spip/article.php?id_article=15 (8. 10. 2007).

¹²⁴ Vergl. http://www.mondo-services.com/uploads/media/MondoServices_NL.pdf (8. 10. 2007).

voor zijn stem – ook al gebeurt het vrij stil met een gedempte stem – en is vaak storend voor de andere aanwezigen.

*“Whispering is an interpreting mode whereby the interpreter is seated next to one or two meeting participants and whispers the interpretation of the speech. This mode is used mainly when only very few people need interpretation. Whispering is not recommended when there are more than two listeners or when several interpreters need to work at the same time in the same room (since this could create too much noise and is as unpleasant for the interpreters as for the audience). A team working in this mode requires at least two interpreters. Since this technique is hard on the vocal chords, it is only appropriate for very short meetings.”*¹²⁵

Uit het beschrevene moge duidelijk zijn dat wij onder het verbindingstolken of liaison interpretatie ook al de overige vormen van tolken kunnen rangschikken zoals wij die in de hoofdstukken 4.7.3 t/m 4.7.6 presenteren. Slechts het gerechtstolken¹²⁶ is een specifieke en dus zelfstandige tolksoort.

4.7.3 Begeleidingstolken (informatief tolken)

Zoals de benaming al laat blijken, gaat het in dit geval om een soort tolken waarbij de tolk als begeleider en vaak ook als gids¹²⁷ zijn klant ter hulp staat. De tolk helpt zijn klant om zich in de vreemde DC te oriënteren. De tolk volgt als het ware de stappen van zijn klant en biedt hem een oplossing in verschillende situaties – zij het in de winkel, in een restaurant, op de luchthaven en dergelijke. De eigenlijke handelsbespreking, rechtsgeding of andere onderhandelingen worden door de begeleidende tolk niet getolkt.¹²⁸

De begeleidende of informatieve tolk gaat meestal consecutief of fluisterend te werk.

4.7.4 Community interpreting (sociaal tolken)¹²⁹

Hoewel het sociaal tolken of community interpreting in een apart hoofdstukje wordt besproken, vormt het bij nader inzien een subcategorie van liaison interpretatie. Het tolken wordt als het ware gerealiseerd ter bevordering van de maatschappij wat mede te danken valt aan de actuele politieke en economische ontwikkeling en aan verscheidene immigratiegolven overal ter wereld met

¹²⁵ Overgenomen van <http://www.aiic.net/glossary/default.cfm?ID=106> (8. 10. 2007).

¹²⁶ Zie het hfst. 4.7.5.

¹²⁷ In Tsjechië horen de tolken niet graag als zij met een gids worden vergeleken. Maar het feit is dat de klanten tijdens het begeleidingstolken wel regelmatig ook dergelijke diensten van de tolk verlangen. Het is aan de tolk om de klant uit te leggen wat de functie en de taak is van een begeleidende tolk.

¹²⁸ Vergl. http://www.jtpunion.org/spip/article.php3?id_article=15 (8. 10. 2007).

¹²⁹ Zie ook het hfst. 4.8.4.

de eindbestemming van de migranten in Scandinavië, Australië, Canada, de Benelux, de VS en in de laatste jaren ook bijv. in Tsjechië.

Het sociaal tolken gebeurt meestal consecutief of kan er soms ook wel fluistertolken¹³⁰ worden gehanteerd. Daarbij wordt er onder meer nadruk gelegd op hulpverlening in nood, discretie, kennis van de BC en de DC.¹³¹

4.7.5 *Gerechtstolken (court interpreting)*

Het gerechtstolken, in het Nederlands ook wel rechtbanktolken genoemd, is een zeer specifieke manier van tolken. Niet iedere tolk kan gerechtstolk worden. Daar gaat namelijk een lange voorbereidings- en een studiefase aan vooraf. De afgestudeerde tolk kan zich in een speciale nascholing¹³² inschrijven en indien hij deze succesvol heeft gevolgd, wordt hij tot beëdigd tolk verklaard. In Tsjechië is er wettelijk geen extra voorbereiding voor nodig maar worden er wel bepaalde eisen gesteld. De Juridische Faculteit te Praag biedt elk jaar cursussen aan die zich specifiek richten op de tolken in juridische zaken. Ook dit biedt de geïnteresseerden de mogelijkheid om deze problematiek onder de knie te kunnen krijgen.

Als de beëdigd tolk deze functie bereikt, maakt men in de Tsjechie geen onderscheid tussen vertalen en tolken wat in de praktijk betekent dat zo'n tolk vaak juridische teksten schriftelijk zit te vertalen.

Iedereen kan beroep doen op een beëdigd tolk – hetzij de autoriteiten van het land waar hij als beëdigd tolk bezig is zoals de rechtbank, de politie, sociale instellingen en azielcentra, hetzij ook elk fysiek persoon – zoals particulieren of vertegerwoordigers van firma's en bedrijven, e.a.

Terwijl de beëdigd tolk in Tsjechië het werk van de overheidsinstellingen zonder meer moet accepteren en verrichten¹³³, kan hij met particulieren en privé-bedrijven onderhandelen en het werk zelfs weigeren. De inhoud en de manier van werken als ook de vergoeding wordt door de wet¹³⁴ bepaald. Indien de tolk voor het privé-sector werkt, wordt de prijs vast gelegd in een contract.¹³⁵

¹³⁰ I.v.m het fluistertolken zie het hfst. 4.7.2.

¹³¹ I.v.m. het verloop van dit soort tolken, het gedrag, strategiën, fouten e.a. verwijzen we naar de overige hoofdstukken van dit proefschrift.

¹³² Dit is het geval in België. In Tsjechië moet men ook de nodige opleiding en referenties kunnen bewijzen en verder is het de zaak van de rechtbank of de tolk een examen moet ondergaan of niet. In verband met de verschillen in gerechtstolken in België en Tsjechië zie de bijlage nr 14.

¹³³ Zie ook de bijlage nr 6.

¹³⁴ Zie Zákon č. 36/1967 Sb. o znalcích a tlumočnicích + novela zákona č. 322/2006 Sb. <http://www.kstcr.cz/?s=zakon> (8. 10. 2007), Vyhláška č. 37/1967 Sb k provedení zákona o znalcích a tlumočnicích <http://www.kstcr.cz/?s=vyhlaska> (8. 10. 2007) en Vyhláška č. 432/2002 Sb. – novela vyhlášky č. 37/1967 platná od 1. 1. 2003 http://www.kstcr.cz/?s=novela37_67 (8. 10. 2007).

¹³⁵ Om een idee te krijgen, vergl. de bijlage nr 7.

De beëdigd tolk hanteert consecutief of fluistertolken: Tijdens zijn prestatie rekent men in het bijzonder op het vertrouwen, discretie, accuratesse en onvooringenomenheid als ook op kennis van het juridische stelsel van het DT-land.¹³⁶

De drie hierna volgende tabellen brengen de actuele stand van de uit en in het Nederlands werkende beëdigde tolken in Tsjechië in kaart. Via de officiële zoekmachine van het Ministerie¹³⁷ van Justitie vindt men makkelijk een beëdigd tolk voor de taalcombinatie Nederland-Tsjechisch / Tsjechisch-Nederlands als ook voor andere.

Het aantal beëdigde tolken voor het Nederlands getuigt ervan dat het interesse voor deze taal blijft duren en zelf stijgen. Aan de andere kant is de toename van beëdigde tolken voor het Nederlands wel het bewijs voor het stijgende begaan van strafbare feiten door personen met de moedertaal Nederlands of hun toenemende betrokkenheid bij allerlei rechtszaken, waarbij de hulp van een beëdigd tolk volgens de wet onontbeerlijk is.

De drie tabellen tonen beslist ook nog een ander interessant fenomeen. Namelijk dat er bij de Tsjechen nog steeds een foutieve opvatting heerst omtrent de Nederlandse taal. Uit de tabellen blijkt namelijk dat het Nederlands, het Hollands en het Vlaams drie verschillende talen zijn wat natuurlijk niet juist is. Dat men dus in Tsjechië beëdigd tolk voor de "Hollandse" en "Vlaamse" taal kan worden, is op zijn minst merkwaardig en het wekt geen bijzonder vertrouwen jegens de Tsjechische justitie. De tolken, zeker de beëdigde, treden op als ambassadeurs van een bepaalde BC en BT op en het ligt vaak aan hen om het bovengenoemde verschil tussen een zelfstandige taal (het Nederlands) en zijn regionaal gebonden dialecten (het Hollands en het Vlaams) uit te leggen.

Dat er tolken zijn die een foutieve benaming van door hun uitgeoefende taal accepteren, is vaak ingegeven door het feit dat het niet makkelijk is om beëdigd tolk te worden en de misleidende benaming van de taal de kans vergroot om in het register te worden opgenomen.

¹³⁶ I.v.m. het verloop van dit soort tolken, het gedrag, strategieën, fouten e.a. verwijzen we naar de overige hoofdstukken van dit proefschrift.

¹³⁷ Zie de bijlage nr 8.

4.8.1 Tolken van films

Tolken van films is een speciale categorie die onder het ST valt. Het kan slechts dan tot stand komen indien er aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Men heeft een belangrijke ondersteuning in de vorm van de visuele context voor nodig. Het tolken betreft de dialogen die van verschillende tempo en kwaliteit¹⁴⁴ waaruit een film onder meer bestaat. De tolk wordt daarbij door de muziek en allerlei andere geluiden en geluidseffecten gestoord die het publiek meestal wel op prijs zal stellen maar die het werk van de tolk zeer moeilijk kunnen maken. De film heeft vaak ook allerlei stilistische niveaus die snel kunnen wisselen waarop de tolk geacht wordt gepast te reageren. Af en toe verschijnen er bij dit soort werk tevens specifieke begrippen en uitdrukkingen uit allerlei gebieden die desbetreffend moeten worden getolkt.

Bij tolken van film geldt zonder meer dat de tolk de film op voorhand moet kunnen bekijken en de dialooglijst ter beschikking moet hebben. Dit zijn de twee voornaamste voorwaarden en zonder deze is het niet aan te raden om een opdracht van het tolken van een film te aanvaarden.

De recente ontwikkeling in de filmbranche laat merken dat niet zelden in het bijzonder tijdens verschillende internationale filmfestivals de neiging toeneemt om de originele taal te handhaven – wat de realia van het land van origine nog extra beklemtoont – en de film dan tijdens zijn vertoning door de tolk simultaan laten tolken.

Een dergelijke tendens stelt men ook vast tijdens internationale theaterfestivals waar de afzonderlijke buitenlandse voorstellingen ofwel worden ondertiteld of simultaan getolkt.

4.8.2 Tolken in gebarentaal

Tolken in gebarentaal is een zelfstandige soort tolken.

“Om er voor te zorgen dat een dove gebarentaalgebruiker kan communiceren met iemand die deze taal niet kent, kan men beroep doen op een tolk Gebarentaal.”¹⁴⁵

Hoewel het kan lijken dat de gebarentaal internationaal en dus overal dezelfde is, heeft iedere nationale taal zijn eigen variëteit. Ook hier speelt de directe uitzicht op de spreker een essentiële rol waarbij de tolk zich meestal in de onmiddellijke nabijheid van de spreker bevindt om onder meer zijn lippen te kunnen aflezen. Als men zich met deze soort tolken bezig wil houden en deze in de praktijk ook daadwerkelijk wil uitoefenen, kan het in Parijs, Zürich of Stockholm worden gestudeerd.

De vertolking in de gebarentaal verloopt het vaakst gelijktijdig, simultaan dus, maar ook de consecutieve optie is mogelijk. Deze versie rekt echter de hele communicatie overbodig. In Vlaanderen worden de tolken vanuit de Vlaamse Gebarentaal in een of andere gesproken taal *stemtolken* genoemd.

¹⁴⁴ Stilistisch als ook geluidsmatig.

¹⁴⁵ Overgenomen van <http://www.fevlado.be/themas/tolken/link1.aspx> (8. 10. 2007).

De doven en slechthorenden vinden het soms aangenamer en makkelijker als zij door een schrijftolk¹⁴⁶ worden geholpen. Deze schrijft of typt het gehoorde zodat zijn klant het op een scherm of op papier kan meelesen. Als er voor een grotere groep doven of slechthorenden wordt getolkt, zal men makkelijker opteren voor het schrijftolken dan wordt de geschreven tekst van de tolk d.m.v. van een computer en een data-projector op een scherm geprojecteerd. Op die manier zorgt men ervoor dat iedereen kan meelesen.¹⁴⁷

Voor doven die niet willen meelesen, bestaat er nog een mogelijkheid, namelijk de orale tolk die

“ [...]alles herhaalt wat er gezegd wordt met een duidelijk mondbeeld en zonder stem.”¹⁴⁸

De dove klant kan dus op die manier liplezen en zo het verloop van de communicatie volgen, reageren en interageren.

4.8.3 Tolken van het blad¹⁴⁹

Tolken van het blad, “traduction à vue” of “on sight translation” is een typische grensoort tussen het tolken en vertalen. Soms gebeurt het dat de tolk allerlei achtergrondinformatie en stukken of gegevens op voorhand ter beschikking heeft gekregen en hij zich grondig kan voorbereiden op de desbetreffende tolkprestatie. Het komt zelfs voor dat men bij voorbaat een transcriptie van een lezing of een bijdrage krijgt die door de tolk moet worden getolkt. Indien men van het blad tolkt, bedient men zich inderdaad van het geschrevene, van het blad dus, maar men reageert ook flexibel op de spreker. Dat wil zeggen dat men slechts datgene tolkt, wat er wordt gezegd ook al was het in de transcriptie anders genoteerd. Ook aanvullingen of plotselingen ideeën die in de transcriptie kunnen ontbreken, moeten in de vertolking worden inbegrepen. Het kan zowel simultaan alsook consecutief worden gerealiseerd.

4.8.4 Telefonisch tolken

“Telefoontolken is een specifieke vorm van sociaal tolken: de tolk begeeft zich – in tegenstelling tot het tolken ter plaatse – niet naar de plaats waar de gesprekspartners zich bevinden, maar vervult zijn/haar tolkopdracht via de telefoon.”¹⁵⁰

¹⁴⁶ Schrijftolk wordt ook wel de “notetaker” genoemd.

¹⁴⁷ Vergl. <http://www.fevlado.be/themas/tolken/link1.aspx> (8. 10. 2007).

¹⁴⁸ Overgenomen van <http://www.fevlado.be/themas/tolken/link1.aspx> (8. 10. 2007).

¹⁴⁹ Zie ook het hfst. 4.4.

¹⁵⁰ Overgenomen van http://www.vlaamsbrabant.be/objects/leven-en-wonen/minderheden/brochure_vorming_najaar2007.pdf (8. 10. 2007).

Het telefonisch tolken verloopt simultaan, d.i. gelijktijdig met het gesprek tussen beide betrokken partijen en de klant betaalt slechts voor de tolkdienst. Hij kan daardoor zowel veel tijd als ook geld besparen. In de Lage Landen is er een brede keuze van talencombinaties die zich in Tsjechië slechts tot het Engels, Duits, Frans, Italiaans, Spaans, Russisch en Pools beperken. Men hoeft niet zijn eigen huis te verlaten om toch dikwijls op een professionele manier geregeld te krijgen met behulp van zo'n tolk. Langzamerhand raken tolken over de telefoon meer en meer ingeburgerd en worden breder beschikbaar en bekend¹⁵¹.

¹⁵¹ Zie <http://www.agenturaspa.cz/index.php?lang=cz&p=info1> (8. 10. 2007) en http://www.traduction-interpretariat.com/interprete_nl.html (8. 10. 2007).